

טופס סילבוס

מדנסס לרטו –

באמנות, באדריכלות ובתרבות החזותית מחווה, ציטוט ותחייה על
From Renaissance to Retro –
On Homage, Citation and Revival Phenomena in Art,
Architecture and Visual Culture

ב', תשע"ד סמסטר

4 ש"ס

סוג המסגרת: פרו"ס

שם המרצה: ד"ר נעמי מאירי-דן

טלפון:

דואר אלקטרוני: meiri@post.tau.ac.il

שעות קבלה:

לפי תיאום מראש

תאור הקורס

הפרו"ס יוקדש לעיון במתח המובנה בתרבות ובשיח התרבות בין עבר להווה ובין מקור למקורות. יש ודווקא הניכוס המודע והמוצהר של מרכיבים כלשהם מ"המאגר" האינסופי של האמנות הוא שמאפשר העמדה של תוצר חדשני ושל מסר ייחודי, הנטועים בהוויית הכאן והעכשיו (הקולקטיבית והאישית כאחת).

במהלך הקורס נבחן את התופעה המורכבת לדורותיה (למן העת העתיקה ועד ימינו, לאו דווקא בסדר כרונולוגי) ולגילומיה (באמנות ה"גבוהה" כבתרבות ה"פופולארית"). נתח את המשותף והייחודי למונחים שונים, דוגמת מחווה, ציטוט ותחייה (או רנובציו, רנסנס, ניאו, קאמבק ורטרו), וגם השראה, פרודיה, סאטירה, פסטיש, חיקוי, העתקה וזיוף. ננסה להבחין בין מחווה לניתוח המיתוס (ושחיטתה של "הפרה הקדושה"), בין תחייה להשרדות, בין תופעות גורפות ("טרנדיות") למהלכים נקודתיים, בין ניאו לנוסטלגיה, בין השראה להתכתבות ובין מותר לאסור.

בעזרתם של הדוגמאות, התופעות ומקרי הבוחן שיוצגו במהלך הקורס, נעמוד על מורכבותו האפשרית של המהלך: למן הבחירה במקורות ההשראה, דרך ההחלטה על טיב ה"שימוש" שנעשה בו/ בהם וכלה באופן שבו אלו מאפשרים את כינונה של יצירה מקורית.

מעל לקורס כולו תרחפנה שלוש שאלות מפתח:

1. מה ראוי לשמש מקור השראה ליצירה החזותית?
2. מה טיבו של המהלך? או: מהו אופן השימוש במקור המסוים שנבחר כראוי?

3. ועיקר העיקרים – לשם מה? או: כיצד המקור המסוים (שאלה 1) ואופן השימוש המסוים בו (שאלה 2) משרתים את השקפת עולמו של ה"מנכס" ומאפשרים לו לשאת אמירה חדשה ו...מקורית?

על מנת לנסות ולהעניק תשובות לשאלות אלו, נצטרך להידרש למספר סוגיות ולשאל מספר שאלות נוספות:

1. מקור ומקוריות – הילכו שניים יחדיו? (בין "עולם ישן עדי יסוד נחריבה" לבין "חדש ימינו כקדם").
2. האם כולנו חולקים עבר משותף? והאם אתה זוכר את מה שאני זוכר? – על עבר, זיכרון, זהות אישית ו/או קולקטיבית ויצירה מקורית.
3. מה אפשר לעשות עם פרה קדושה? – על קלאסיקות, מיתוסים, קאנונים ואייקונים (בין עובדות לאגדות ובין האדרה ללעג).
4. מה בין תופעה גורפת של תחייה (רנובציו, רנסנס, ניאו, קאמבק ורטרו) לבין שימוש נקודתי בעבר כבמקור השראה? – על טרנדים ועל בחירות אישיות.
5. ומה בין אלו לבין נוסטלגיה?
6. ... ובין אלו לבין הישרדות?
7. מה בין התכתבות (או דיאלוג) לבין מחווה, ציטוט, ניכוס, פרודיה, סאטירה או פסטיש? – על דרכים דו-סטטריות ודרכים חד-סטטריות.
8. מה בין ניכוס לגיטימי לבין גניבה? – על מותר ואסור ועל "זכויות יוצרים" ו"שימוש הוגן".
9. מה בין נטילה פיזית של יצירה לבין אימוץ רעיוני? – על הפונקציות של "גזור-הדבק", "העתק-הדבק" ו-"עקוב אחר שינויים".

This proseminar will be dedicated to the study of cultural discourses concerning the tension between the past and the present, between origin and originality. During the course we shall examine this complex phenomenon through the ages, from antiquity to the present, not necessarily in chronological order, as manifested in the "High" arts as well as the popular culture. We shall analyze the common aspects and the unique aspects which highlights the numerous terms related to the subject: homage, citation, revival (or Renaissance), comeback, retro, inspiration, pastiche, imitation, copies and forgeries. We will try to unveil the differences between homage and the demolition of a myth, between revival and survival, between trends and isolated stances, between "neo" and nostalgia, between inspiration and correspondence and between what is perceived as allowed and what is not.

Using the examples and case studies presented in the course we shall follow the complex rout beginning with the selection of the sources of inspiration, followed by the decision as of the nature of their "use" and concluding with producing an original work of art.

דרישות הקורס ומרכיבי הציון הסופי

- נוכחות מלאה והשתתפות פעילה
  - בוחן על מושגי היסוד הרלוונטיים לפרוי"ס – 10% מהציון הסופי
  - קריאת מאמרים הסרוקים באתר הקורס תחת הכותרת "קריאת חובה לשיעורים" (יבחרו על ידי המרצה מתוך רשימת הספרות המוצגת להלן)
  - ניתוח של מאמר (יבחרו על ידי המרצה מתוך רשימת הספרות המוצגת להלן) – 10% מהציון הסופי
  - כתיבת הצעת מחקר (לפי הנחיות שיינתנו במהלך הקורס) – 10% מהציון הסופי
  - הרצאה (רפרט) על הנושא הנבחר – אין ציון, אך לא ניתן להגיש עבודה בלא שלב זה.
  - עבודה בכתב = עבודת פרו"ס בהיקף של כ-15 עמודים (תוגש במהלך חופשת הקיץ, בתאריך שייקבע על ידי מוסדות הפקולטה לאמנויות – 70% מהציון הסופי
- הערה:** הבוחן, ניתוח המאמר, הגשת הצעת המחקר וההרצאה במועדם = תנאי להמשך השתתפות בפרוי"ס ולהגשת העבודה הסופית.

נושאי הקורס (נתון לשינויים)

חלקו הראשון של הקורס יהיה מושתת על הרצאות שבהן יוצגו שאלות היסוד (ר' לעיל – תאור הקורס) ויידונו מספר מקרי בוחן מתקופות שונות ומתחומים שונים של האמנות, האדריכלות והתרבות החזותית. דגש מיוחד יושם על היצירה הישראלית – בין ישן לחדש, בין מקור למקוריות ובין שם לפה.

כבר בשלב זה יונחו הסטודנטים להתמקד בנושא מסוים להרצאה (רפרט) ולעבודה הכתובה.

חלקו השני של הקורס יוקדש לקריאה של טקסטים הנוגעים בפנים שונות של מחווה, ציטוט ותחייה בתרבות החזותית ושל שימוש מודע ומוצהר באמנות העבר כבמקור השראה. מטרתו של המהלך לתרגל מיומנויות ניתוח של טקסטים עיוניים, ניהול דיאלוג המבוסס על מחקר ויצאה מן המחקר הקיים למחקר עצמאי.

כל סטודנט יתבקש לכתוב עבודה קצרה הנוגעת בטקסט שנבחר על-ידי המרצה.

חלקו השלישי של הקורס יוקדש להדרכה בכתיבת עבודה אקדמית, למן בחירת הנושא וניסוח שאלת המחקר, דרך חיפוש החומר, קריאתו וארגונו, הגדרת המתודולוגיה, בניית שלד, ניסוח הצעת מחקר והכנת ראשי פרקים וכלה בהרצאה (רפרט) ובכתיבת העבודה הסופית.

חלקו הרביעי של הקורס יוקדש למפגשים אישיים עם הסטודנטים על הצעות המחקר שלהם.

בחלקו החמישי של הקורס יציג כל אחד מהסטודנטים את נושא העבודה שלו במסגרת הרצאה (רפרט) ויתנהל דיון.

רשימת ספרות (נתון לשינויים)

- כל סטודנט יידרש להמצאת רשימה עצמאית, בהתאם לנושא שבו בחר. בנוסף, חייבים כל הסטודנטים לקרוא חלק מהטקסטים הבאים (על פי הנחיות שיינתנו במהלך הקורס):
- מ. אבי-יונה, *תולדות האמנות הקלאסית*, ירושלים: מוסד ביאליק, 1969, פרק 19 ("מורשת האמנות הקלאסית"), 288-294.
- ד. אוחנה, "מינמרוד' לקלעת נמרוד: מחוזות הזיכרון של הישראליות", בתוך: מ. פייגה, צ. שילוני (עורכים), *קרדום לחפור בו – ארכאולוגיה ולאומיות בארץ ישראל*, באר שבע: מכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות, 2008, 121-155.
- ב. ארבל, *הרנסנס האיטלקי – צמיחתה של תרבות חילונית*, תל-אביב: ספריית "אוניברסיטה משודרת", תש"ס, פרק ג ("המשכיות ושינוי: פרנצ'סקו פטרארקה בצומת תרבויות") ופרק ד ("חיים חדשים לעידן עתיקי"), 37-56.
- ב. בליך, *רעיון, כוונה ומעשה בארכיטקטורה*, תל-אביב: ספריית "אוניברסיטה משודרת", תשס"ג, פרק ד ("החזרה לדימוי ולסמל – המקרה של רוברט וינטורי"), 50-62.
- ת. גדרון, "עידן הפרודיה – על 'חסמב"ה', על 'חלף עם הרוח' ועל מה שביניהם", *המשפט*, גיליון מס' 17 (2004), 2-19.
- י. גרשוני, *פירמידה לאומה- הנצחה, זיכרון ולאומיות במצרים במאה העשרים*, תל-אביב: עם עובד/ ספריית אופקים, 2006, הקדמה, 12-18.
- ת. מנור-פרידמן, "ימינו כקדם – על הזיקה למזרח הקדום", בתוך: י. צלמונה, ת. מנור-פרידמן (אוצרים), *קדימה – המזרח באמנות ישראל* (קטלוג תערוכה), ירושלים: מוזיאון ישראל, 1998, 95-119.
- ג. עפרת, *הנמרודים החדשים* (קטלוג תערוכה), ירושלים: בית האמנים, 2011, 9-29.
- כ. רובין, ע. ארדה, ש. נפתלי, *ואן גוך בתל-אביב*, קטלוג תערוכה, מוזיאון בית ראובן, תל-אביב, 2008, 7-10.
- ב. שרפשטיין, *ספונטניות באמנות – אלתור, תנועה, תמימות, טירוף, הפתעה, ליצנות, השראה*, תל אביב: עם עובד/ ספריית אופקים, 2006, פרק רביעי ("תמימות באמנות שמושפעת מילדים"), 47-66.
- M. Greenhalgh, *The Classical Tradition in Art – From the Fall of the Roman Empire to the Time of Ingres*, New York: Harper & Row, 1978, 11-15, 18-43.
- M. Greenhalgh, *What is Classicism?*, London: Academy Editions, 1990, 9-13, 58-65.
- D. Lowenthal, *The Past is a Foreign Country*, Cambridge: Cambridge University Press, 1985, 69-87, 193-200, 410-412.

(אד', מרנסנס לרטרו, סילבוסים < סילבוס אדריכלות מרנסנס לרטרו, תשע"ד)